

SECȚIUNEA PLENARĂ

DOI 10.5281/zenodo.6683808
CZU 657.37:657.1

THEORIES AND FUTURE DIRECTIONS ON INTEGRATED REPORTING RESEARCH

TEORIILE ȘI DIRECȚIILE VIITOARE PRIVIND CERCETAREA RAPORTĂRII INTEGRATE

Ana-Carolina COJOCARU (BĂRBIERU), ORCID: 0000-0001-9271-5932
carolinabarbieru@gmail.com

Coordonator științific: **Svetlana MIHAILA**, ORCID: 0000-0001-5289-8885
svetlana.mihaila@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova/USV

Abstract. *Over the years, stakeholders' demands for transparency and non-financial aspects of company have spurred the evolution of reporting. Integrated reporting nowadays effectively integrates financial and non-financial variables and fosters integrated corporate thinking. As a result, the integrated report emerges as a reporting trend that should not be overlooked, with the goal of this work being to look into the theories and future research prospects of this reporting modality. A variety of research methodologies were employed to fulfill the intended aims, including bibliographic analysis, deduction, induction, and comparison.*

Keywords: *integrated reporting; integrated reporting framework; integrated reporting theories; future research directions*

JEL: M40, M41

Introducere

De câțiva ani, societatea și întreprinderile au detectat nevoia de a proteja și conserva resursele naturale pentru generațiile viitoare, întrucât activitățile întreprinderilor au generat în mare măsură impacturi negative asupra disponibilității resurselor și au alimentat un interes suplimentar al comunității de a crea strategii care promovează o atitudine prietenoasă mediului. Una dintre strategiile care se remarcă în ultimii ani este prezentarea unor rapoarte cuprinzătoare, spre deosebire de cele elaborate în trecut, care prezentau informații financiare și legate de performanță. Tendința actuală este de a prezenta informații ce vizează întreprinderea și părțile interesate care sunt afectate de activitățile întreprinderii, inclusiv aspectele economice, sociale și de mediu.

Necesitatea de a pune în aplicare strategii pentru a adăuga valoare întreprinderilor este în creștere, subliniind nu numai importanța raportării financiare, ci și alte aspecte care sporesc calitatea informațiilor vizate, de aceea sunt create diverse rapoarte, financiare și non-financiare, legate între ele, dar fără o uniune fizică sau conceptuală. În acest context și în funcție de problema pe care o reprezintă fragmentarea informațiilor, apare raportul integrat ca un instrument inovator de informare privind aspectele esențiale și utile pentru părțile interesate. În anul 2013, Consiliul Internațional de Raportare Integrată (IIRC) a prezentat cadrul de raportare integrată, iar de atunci tot mai multe întreprinderi au implementat gândirea și raportarea integrată în practicile sale, descoperind beneficiile

care sunt obținute în urma aplicării raportării integrate. Un astfel de raport va integra pe deplin performanța financiară și non-financiară a unei întreprinderi, estompând liniile dintre dezvoltările financiare și cele non-financiare. Astfel, raportul integrat devine o tendință a raportării care nu trebuie neglijată, scopul lucrării fiind investigarea teoriilor și direcțiilor viitoare de cercetare ale acestei modalități de raportare.

Scopul cercetării a fost atins prin parcurgerea și îndeplinirea următoarelor obiective:

- Definirea noțiunii de „raportare integrată”;
- Prezentarea elementelor raportării integrate;
- Enumerarea principiilor raportării integrate;
- Identificarea și descrierea teoriilor privind aplicarea raportării integrate;
- Delimitarea direcțiilor viitoare de cercetare a raportării integrate;
- Formularea concluziilor în baza rezultatelor obținute.

În cadrul cercetării, au fost utilizate metode de cercetare calitative. Totodată, în prezentarea materialului s-a preferat metoda descriptivă cu aplicarea elementelor de comparație, analiză și deducție. În același timp, pentru a identifica cercetările științifice relevante, a fost utilizată bază de date Web of Science, care a facilitat alegerea țintită a lucrărilor importante pentru subiectul cercetat.

Description	Results
MAIN INFORMATION ABOUT DATA	
Timespan	2004:2022
Sources (Journals, Books, etc)	201
Documents	433
Average years from publication	3.95
Average citations per documents	21.11
Average citations per year per doc	3.968
References	13186

Figura 1. Informații generale despre sursele bibliografice identificate

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor Web of Science prin intermediul Biblioshiny

Astfel, au fost obținute 433 de lucrări științifice care au corespuns caracteristicilor setate în motorul de căutare, și anume includerea în titlu a noțiunii de „integrated reporting”, precum și intervalul de timp cuprins între anii 2000 și 2021. Aceste lucrări au fost publicate în 201 surse, iar citările medii per document constituie 21,11. Pentru a realiza aceste lucrări, au fost utilizate 13186 de cercetări, care au servit drept bază pentru investigarea subiectelor propuse.

Începând cu anul 2010, se atestă un interes crescând în privința raportării integrate, rata de creștere anuală constituind 23,83%. Cele mai multe lucrări au fost publicate în anul 2019, atingându-se un număr de 77 de cercetări științifice. Sursele unde au fost publicate o mare parte din aceste lucrări sunt revistele *Meditari Accountancy Research* și *Journal of Intellectual Capital*. Cei mai citați autori care s-au preocupat de domeniul raportării integrate sunt De Villiers, Dumay, Higgins, Stubbs, Guthrie, Garcia-Sanchez și Simnett. Cele mai productive țări sunt Italia, Australia, Marea Britanie, Republica Africa de Sud și România. Este de menționat România se clasează pe locul 5 în topul țărilor cu cele mai multe cercetări științifice la capitolul raportare integrată, fiind realizate 41 de cercetări.

În acest studiu, a fost efectuată și o analiză a hărților tematice pe baza densității și centralității, care au fost împărțite în 4 cadrane tematice, așa cum este prezentat mai sus.

Aceste rezultate au fost obținute dintr-un algoritm semi-automat prin revizuirea titlurilor tuturor referințelor la obiectul de cercetare cu adăugarea de cuvinte cheie relevante, altele decât cuvintele cheie ale autorului. Pentru ca rezultatele să poată surprinde variații mai aprofundate.

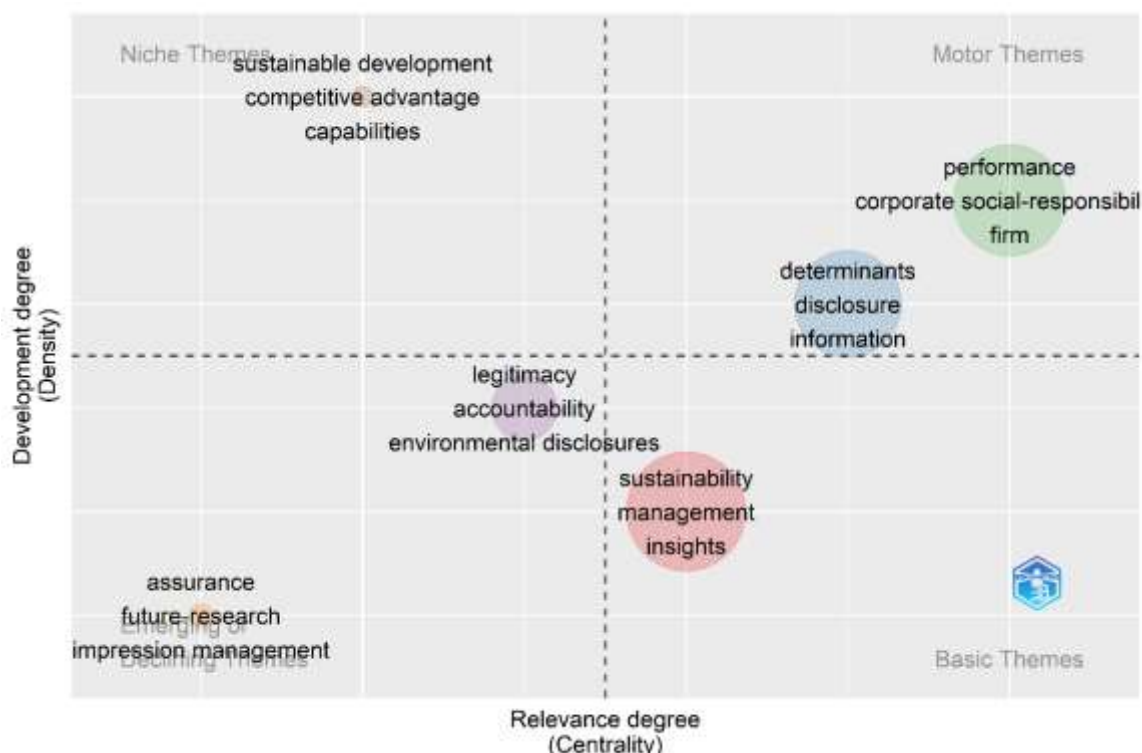

Figura 2. Harta tematică a raportării integrate

Sursa: Elaborat de autor în baza rezultatelor Web of Science prin intermediul Biblioshiny

Cadrantul din dreapta sus este prezintă teme motrice caracterizate prin densitate mare și centralitate, așa că trebuie dezvoltate și este important să fie studiate în cercetările ulterioare. Cadrantul din stânga sus prezintă o teme specifice, cu o dezvoltare moderată, ceea ce este indicat de densitate mică și centralitatea medie.

În cadrantul din stânga jos sunt teme care au fost folosite de mult timp, dar au cunoscut o tendință descendentă cu o centralitate scăzută în cazul cuvintelor-cheie: assurance, future-research și impression management, și o centralitate înaltă în cazul cuvintelor cheie: legitimacy, accountability și environmental disclosures. În cele din urmă, cadrantul din dreapta jos este o temă de bază caracterizată prin centralitate și densitate înaltă.

Conținut de bază

Conform IIRC, un raport integrat este o comunicare concisă despre modul în care strategia, guvernanta, performanța și perspectivele unei organizații conduc la crearea de valoare pe termen scurt, mediu și lung [15]. În plus, IIRC a stabilit că obiectivul principal al raportării integrate este de a explica furnizorilor de capital financiar modul în care entitatea creează valoare în timp; în funcție de aceasta, oferă informații financiare, dar și non-financiare, în conformitate cu conceptul de „gândire integrată”, care este definit ca luarea deciziilor și acțiuni care se concentrează pe crearea de valoare pe termen scurt, mediu și lung. Cadrul IIRC se bazează pe trei concepte fundamentale: crearea de valoare, procesul de creare a valorii și cele șase tipuri de capital (financiar, productiv, natural, social-relațional, uman și intelectual) [15]. Elementele constitutive ale cadrului de raportare integrată sunt prezentate în figura de mai jos.

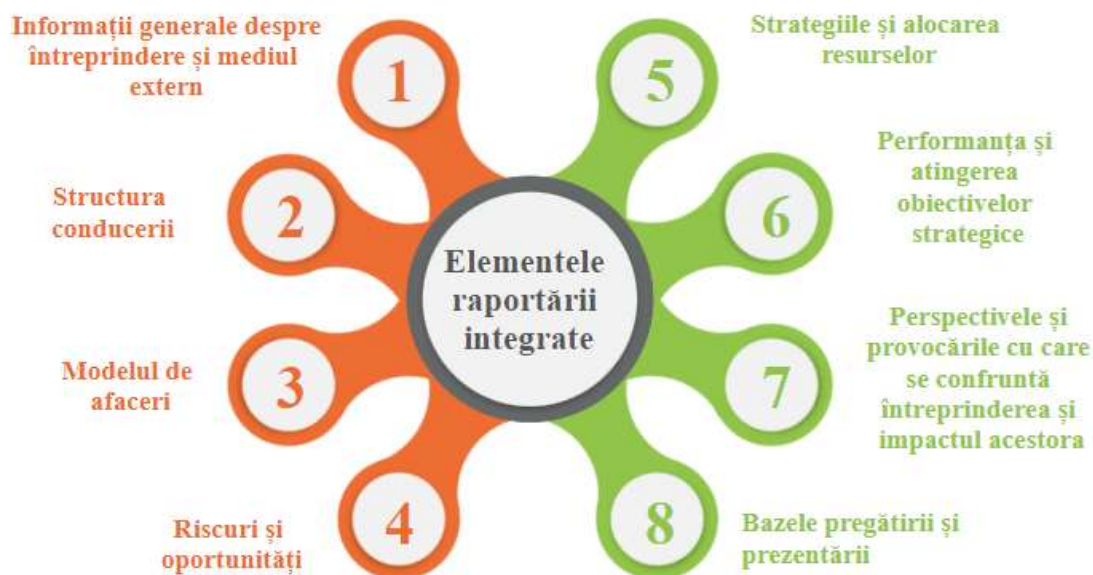

Figura 1. Elementele raportării integrate

Sursa: elaborat de autor în baza [15]

Elementele menționate anterior ar trebui completate cu imaginea de ansamblu asupra forțelor întreprinderii și mediului extern care ar putea oferi informații despre performanța entității în diferite circumstanțe [2]. În viziunea cercetătorului Cozma, raportul integrat ar trebui să includă informații despre modelul de afaceri, riscurile și oportunitățile întreprinderii raportoare [5]. De asemenea, raportul integrat ar trebui să conțină modul în care entitatea poate aborda riscurile aferente activității.

În anul 2012, KPMG a elaborat cele șapte principii fundamentale care trebuie luate în considerare la pregătirea raportului integrat [17]. Acestea sunt prezentate în figura de 2.

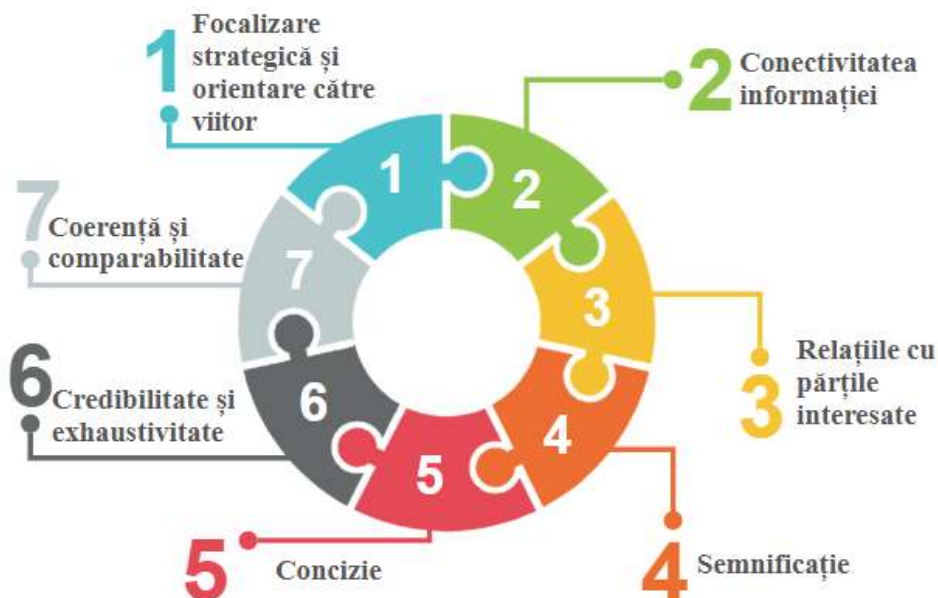

Figura 2. Principiile raportării integrate

Sursa: elaborat de autor în baza [17]

Luând în considerare faptul că raportarea integrată este voluntară (excepție Republica Africa de Sud), domeniul de aplicare și calitatea raportului integrat poate varia de la o întreprindere la alta.

În scopul motivării adoptării raportării integrate de către entități, poate fi aplicată teoria dezvoltării voluntare, care presupune că întreprinderile pot să aleagă ce informații sunt considerate relevante și utile părților interesate [19]. Originea acestei teorii se regăsește în contabilitatea financiară, fiind utilizată de entități pentru a prezenta informații relevante investitorilor pentru luarea deciziilor [13]. Pentru a furniza mai multe informații decât cele obligatorii, conducerea entităților ar putea folosi dezvoltarea voluntară, care este determinată de scopul minimizării asimetriei informaționale dintre entități și investitori [1]. Astfel, pentru a atenua problema asimetriei informaționale, întreprinderile trebuie să prezinte informații non-financiare care să alinieze interesele între manageri, proprietari și părțile interesate [18]. Entitățile își pot crește valoarea și pot îndeplini așteptările proprietarilor printr-o prezentare desfășurată a informațiilor. Așadar, teoria agenției este aplicabilă și cercetării raportării integrate.

Din punct de vedere al teoriei agenției, informațiile furnizate pot fi utilizate pentru luarea deciziilor de către proprietari și manageri. De asemenea, acestea oferă un mecanism pentru acționari și alți investitori pentru a monitoriza acțiunile managementului [16].

Aplicând teoria agenției, se poate observa că pe măsură ce dimensiunea companiei crește, există o mai mare nevoie de fonduri externe și, prin urmare, o probabilitate mai mare de conflicte de interese între acționari, creditori și administratori. În consecință, costurile agenției cresc. Prezentarea voluntară a informațiilor poate fi utilizată ca mijloc de reducere a acestor costuri [11].

Se presupune, de asemenea, că raportarea integrată îmbunătățește reputația și imaginea entităților, prin urmare, teoria instituțională și legitimității sunt relevante în contextul raportării integrate.

Teoria instituțională arată influența factorilor politici, economici și sociali în elementele și principiile raportului integrat. Această teorie explică faptul că rapoartele integrate sunt legate de stadiul de dezvoltare economică, responsabilitatea corporativă, sistemul de valori al țărilor, cheltuielile private pentru educație și politica unei țări [7]. Conform teoriei instituționale, întreprinderile trebuie să funcționeze într-un mediu sociopolitic, cultural și economic în care instituțiile de obicei pun presiune și constrângeri asupra modului în care își conduc afacerile. Entitățile trebuie să se conformeze cerințelor instituționale, iar atunci când întreprinderile adoptă raportarea integrată, acestea au un motiv adițional pentru a se conforma cerințelor stabilite.

Raportarea integrată implică, de asemenea, teoria acționarilor și teoria părților interesate [9]. Din perspectiva teoriei acționarilor, scopul principal al unei entități ar trebui să fie creșterea valorii acționarilor, iar în contextul teoriei părților interesate, obiectivul raportării integrate este crearea de valoare pentru toate părțile interesate. „Teoria părților interesate completează și transformă teoria financiară a companiei, axată pe valoarea generată pentru acționari drept cadru de referință” [10]. Din acest motiv, este necesară extinderea perspectivei bidimensionale a contabilității la o viziune multidimensională a performanței și depășirea mitului că o singură măsură încearcă să cuprindă totul, de exemplu: randamentul acționarilor.

Direcții viitoare de cercetare

Această secțiune propune câteva linii de cercetare viitoare legate de probleme care au fost depistate pe parcursul cercetării. Există o tendință de creștere a gradului de conștientizare a cercetării raportării integrate [8], deși rezultatele cercetărilor nu sunt bine sistematizate și analizate. Cercetările viitoare se pot concentra pe comparații interculturale ale adoptării raportării integrate și impactul acestora asupra creării de valoare. Există dovezi foarte limitate cu privire la influența culturii asupra implementării raportării integrate [12, 21]. În același timp, raportarea integrată ar putea fi cercetată aplicând cunoștințele despre cele patru dimensiuni culturale ale lui Hofstede [14].

Una dintre preocupările cercetătorilor ar trebui să fie calitatea raportării integrate, aspecte ce până acum au fost analizate într-un număr limitat de cercetări [3,4]. Alte aspecte care trebuie examinate sunt calitatea raportării integrate și factorii de influență asupra calității raportării integrate, care, corespunzător, vor influența performanța întreprinderii.

Un domeniu la fel de important în cercetarea raportării integrate îl constituie reacțiile piețelor de capital. La moment, nu sunt explorate pe deplin influența caracteristicilor entităților și a variabilelor implicate în adoptarea raportării integrate, cât și impactul acestora în activitățile pieței de capital.

De asemenea, nu este de neglijat importanța diferitor tipuri de capital prezentate în raportul integrat, la crearea de valoare pe termen scurt, mediu și lung. Considerând că acesta este un domeniu important de cercetare, există necesitatea unor investigații empirice suplimentare. Deopotrivă, este de actualitate cercetarea influenței implementării raportării integrate asupra costului de capital al întreprinderii. În acest sens, ar fi necesare studii longitudinale întrucât raportare integrată ar trebui să diminueze costul datoriilor și capitalurilor proprii ale întreprinderii după o perioadă de timp.

Variabilele de control precum proprietatea, factorii de guvernanză corporativă, vârsta companiei, tehnologiile informaționale emergente pot fi, de asemenea, incluse pentru a testa modul în care performanța întreprinderii este reflectată în implementarea raportării integrate. În plus, un domeniu important de investigare este modul în care se încurajează auditorii să folosească modalități inovatoare de a aborda problema incapacității sau nedorinței de a-și forma o opinie cu privire la informațiile anticipative [6].

Având în vedere că în Republica Moldova raportul integrat nu este foarte răspândit, adică foarte puține entități îl prezintă, se propune investigarea motivelor care ar justifica utilizarea sa limitată în spațiul țării noastre. De asemenea, având în vedere cât de benefică poate fi prezentarea rapoartelor integrate pentru părțile interesate și întreprinderi, se sugerează să se determine acțiunile care ar putea fi întreprinse pentru promovarea cunoștințelor ce vizează acest tip de raport.

Pe de altă parte, având în vedere că strategia poate fi folosită ca mijloc de a expune interconectarea informațiilor financiare și non-financiare în raportul integrat, se propune de a se determina acțiunile care ar putea fi întreprinse pentru a îmbunătăți acest lucru. De asemenea, se propune să se investigheze dacă este posibil și convenabil de a echivala în valori monetare aspectele non-financiare, pentru a le putea compara cu cele financiare, sau dacă, dimpotrivă, este de preferat să se folosească indicatori de performanță care nu sunt neapărat reflectați în valori monetare.

Concluzii

Rapoartele integrate au luat naștere prin căutarea unui echilibru între economic și social, în care managementul afacerilor este ghidat de sustenabilitate, întrucât cererea de informații solicită rapoarte pe diverse aspecte precum cele sociale și de mediu, și nu doar pe cele financiare. Acest nou model de raportare a căpătat o mare amploare în ceea ce privește dezvoltarea și creșterea afacerilor și poate fi privit ca o importantă strategie la nivel mondial, în companiile mici, mijlocii și mari pentru crearea de valoare. Raportul integrat cuprinde informații financiare și non-financiare într-un singur document, arătând astfel o imagine mai cuprinzătoare a entității raportoare, totul în termeni de transparență în afaceri și responsabilitate socială.

Sondajele au raportat că a crescut gradul de conștientizare a contabililor și directorilor companiilor cu privire la raportarea integrată. Acum, există tendința de a raporta mai multe informații non-financiare și probabil va continua în viitor. După cum putem vedea, mai mulți autori și diferite entități au acordat atenție problemei rapoartelor integrate și implementării acestora, devenit un subiect destul de important pentru cercetările noi și viitoare. Câteva studii de cercetare au arătat că

implementarea raportării integrate de către entități îmbunătățește performanța financiară a întreprinderilor.

Cercetările viitoare ar trebui să demonstreze dacă calitatea luării deciziilor investitorilor și altor părți interesate se îmbunătățește după implementarea raportării integrate. Una dintre limitările cercetării analizei de conținut este elementul de subiectivitate și posibila părtinire care afectează uneori validitatea rezultatelor cercetării. În cele din urmă, există o nevoie mai mare de o dovadă solidă a impactului implementării cadrului de raportare integrată asupra creării de valoare în termeni de profitabilitate, creștere a vânzărilor și randamentul pieței pentru acționari. Studiile viitoare ar trebui să evalueze, de asemenea, impactul asupra performanței întreprinderilor.

Referințe bibliografice

1. Balakrishnan, K., Billings, M. B., Kelly, B., Ljungqvist, A. (2014). Shaping liquidity: On the causal effects of voluntary disclosure. *The Journal of Finance*, 69(5), pp. 2237-2278.
2. Boonlua, S., Phankasem, S. (2016). Engagement in integrated reporting: evidence from the international integrating reporting council adoption framework. *Journal of Business and Retail Management Research*, 10(3), pp. 126-136.
3. Ciubotariu, M. S., Socoliuc, M., Grosu, V., Mihaila, S., Cosmulese, C. G. (2021). Modeling the relationship between integrated reporting quality and sustainable business development. *Journal of Business Economics and Management*, 22(6), pp. 1531-1550.
4. Cosmulese, C. G., Socoliuc, M., Ciubotariu, M. S., Mihaila, S., Grosu, V. (2019). An empirical analysis of stakeholders' expectations and integrated reporting quality. *Economic research-Ekonomska istraživanja*, 32(1), pp. 3963-3986.
5. Cozma Ighian, D. S. (2015). Integrated reporting : the future of financial reporting. *Intern Auditing Risk Manage*, 10(2), pp. 125-133
6. De Villiers, C., Rinaldi, L., Unerman, J. (2014). Integrated Reporting: Insights, gaps and an agenda for future research. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 27, pp. 1042-1067.
7. Dragu, I. M., Tiron-Tudor, A. (2013). The integrated reporting initiative from an institutional perspective: emergent factors. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 92, pp. 275-279.
8. Eccles, R. G., Krzus, M. P., Ribot, S. (2015). Models of best practice in integrated reporting 2015. *Journal of Applied Corporate Finance*, 27(2), pp. 103-115.
9. Eccles, R. G., Saltzman, D. (2011). Achieving sustainability through integrated reporting. *Stanford Social Innovation Review*, 9(3), pp. 56-61.
10. Freeman, R. E., Retolaza Ávalos, J. L., San Jose Ruiz de Aguirre, L. (2020). Stakeholder Accounting: hacia un modelo ampliado de contabilidad.
11. Frias-Aceituno, J. V., Rodríguez-Ariza, L., García-Sánchez, I. M. (2014). Explanatory factors of integrated sustainability and financial reporting. *Business strategy and the environment*, 23(1), pp. 56-72.
12. García-Sánchez, I. M., Rodríguez-Ariza, L., Frías-Aceituno, J. V. (2013). The cultural system and integrated reporting. *International business review*, 22(5), pp. 828-838.
13. Guidry, R. P., Patten, D. M. (2012). Voluntary disclosure theory and financial control variables: An assessment of recent environmental disclosure research. In *Accounting Forum* 36(2), pp. 81-90.
14. Hofstede G (1980) *Culture's consequences: International differences in work-related values*. Beverly Hills, CA: Sage.
15. IIRC (2013) *The International IR Framework*. International Integrated Reporting Council.

16. Jensen, M. C., Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of financial economics*, 3(4), pp. 305-360.
17. KPMG (2012) The KPMG survey of corporate responsibility reporting 2012.
18. Lobo, G. J., Zhou, J. (2001). Disclosure quantity and earning management, paper presented at the 2001. In *Asia Pacific Journal of Accounting and Economics Symposium in Hong Kong*, 8, pp. 1-20.
19. Nishitani, K., Unerman, J., Kokubu, K. (2021). Motivations for voluntary corporate adoption of integrated reporting: A novel context for comparing voluntary disclosure and legitimacy theory. *Journal of Cleaner Production*, 322.
20. Svetlana, M., Veronica, G. (2020, July). Integrated Reporting–An Influencing Factor on the Solvency and Liquidity of a Company and Its Role in the Managerial Decision-Making Process. In *International Conference on Management Science and Engineering Management* (pp. 783-794). Springer, Cham.
21. Vitolla, F., Raimo, N., Rubino, M., Garzoni, A. (2019). The impact of national culture on integrated reporting quality. A stakeholder theory approach. *Business strategy and the environment*, 28(8), pp. 1558-1571.